The field evaluation at the site of the suspected Curonian castle of *Poys*

In 2014, the field evaluation, begun in 2013, at the site of the suspected Curonian castle of *Poys* continued between Liepų and Pievų Streets in the city of Klaipėda. The 2014 evaluation was conducted in the central part of the suspected castle site and in the wide ditch surrounding it (Fig. 1:B). The excavation location was conditionally divided into areas A–G, each of which was the site of at least three test pits (Fig. 2). In all, 24 2 x 2 m test pits (a total of 96 m^2) were excavated. A 10–50 cm thick cultural layer from various periods was discovered in all of the test pits except pits 4 and 16.

Many of the test pits contained structures (stains, lines, stake marks, a fire site), which could not be of natural origin because in many cases they form orderly structures with a systematic-geometric arrangement, e.g. oval contours, straight lines, and in some cases, parallel lines and perpendicular lines (Figs. 3–5). These structures should be considered signs of a cultural layer. In the very same layer, at a depth of 30–55 cm, the 2014 (as well as the 2013) excavation discovered sherds of partly thrown pottery (Fig. 7) and pieces of slag (Fig. 6) and therefore the layer should be dated to the Iron Age. A find dating to an older period, i.e. a flint flake with traces of retouching, was also found, but not during the excavation (Fig. 8). The general dating of the finds discovered in 2014 is the period before Christ, the 11th–13th centuries, and the 17th – early 20th centuries.

Rokas Vengalis

Žvalgomieji tyrimai Kernavės apylinkėse

2014 m. buvo tęsiami žvalgomieji tyrimai Kernavės apylinkėse. Tyrinėta Neries slėnyje, atkarpoje nuo Karmazinų iki Čiobiškio kaimų (Vilniaus ir Širvintų raj.) ir teritorijoje tarp Neries ir Spėros ežero, užakusių senųjų ežerų krantuose (Širvintų r.) (1 pav.). Tyrimai vykdyti 8 skirtinguose regionuose. Iš viso buvo ištirti 278 šurfai (283 m^2) bei atlikti kitokio pobūdžio žvalgymo darbai (paviršiaus žvalgymai, kasiniai). Pagrindinis tyrimų tikslas buvo duomenų regiono apgyvendinimo sistemos analizei rinkimas. Šie darbai pradėti 2009 m., tęsti 2010 ir 2013 m. (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 78–82; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 87–93; *ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 105–120).

Žvalgomiesiems tyrimams pasirinkta strategija analogiška naudotai ankstesniais metais. Pagrindinis metodas buvo šurfavimas. 1x1 m dydžio šurfai kasti eilėmis, maždaug 50 m atstumu vienas nuo kito. Kur įmanoma buvo naudojamas ir vizualinio paviršiaus žvalgymo metodas, tačiau jam tinkamų vietų žvalgytuose regionuose buvo labai mažai – tik keli nedideli suarti ploteliai ir kai kuriose vietose miško keliukai bei kvartalinės linijos. Taip pat keliose vietose kasti kasiniai. Jie kasti žemiausiose Neries terasose, norint patikrinti, ar jos nėra salpos ir ar jose verta atlikti didesnės apimties žvalgomuosius tyrimus.

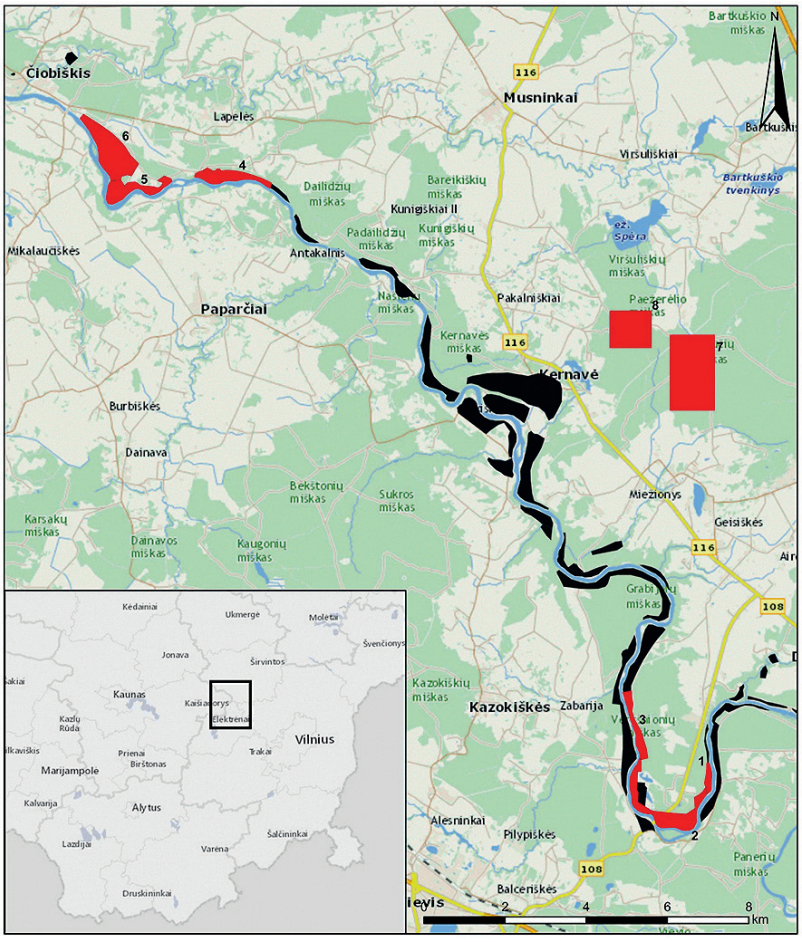
Renkantis tyrimų vietas, pirmiausia stengtasi ištirti ankstesniais metais žvalgant praleistas upės slėnio atkarpas. Tyrimai atlikti žemiausiose (I–III) Neries terasose, šurfus kasant nuo 20 iki 200 m atstumu nuo dabartinės upės vagos. Taip pat pradėti žvalgomieji tyrimai ir už Neries

slėnio ribų. Pirmiausia čia atkreiptas dėmesys į užakusius senuosius ežerus į R ir ŠR nuo Kernavės, tarpe tarp jos ir iki šių dienų išlikusio Spėros ežero. Iki šiol šiame regione jokių archeologinių vietovių nežinota. Buvusių ežerų krantuose taikyta ta pati strategija, kasant šurfus viena eile netoli pagal dabartinį reljefą identifikuojamų buvusių krantų.

Molynės regionas (Vilniaus r., Dūkštų sen.) – tai siaura, 30–80 m pločio, 1,6 km ilgio Š–P kryptimi besitęsianti I terasa dešiniajame Neries krante (2 pav.). Virš dabartinio Neries

1 pav. 2014 m. tirti regionai: 1 – Molynė; 2 – Bagotėliai; 3 – Bielazariškės; 4 – Dembuvka; 5 – Liaukiškiai; 6 – Liaukiškiai–Padvariai; 7 – Draučiai–Pakalniai; 8 – Paežerėlis. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. The regions investigated in 2014: 1 – Molynė; 2 – Bagotėliai; 3 – Bielazariškės; 4 – Dembuvka; 5 – Liaukiškiai; 6 – Liaukiškiai–Padvariai; 7 – Draučiai–Pakalniai; 8 – Paežerėlis.

upės vandens lygio terasa iškilusi 5–6 m, jos H_{abs} 66,00–67,00 m. Šiame regione žvalgomieji tyrimai pradėti 2013 m. (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 105–106), ir pratęsti 2014 m. 600 m ilgio atkarpoje ištirti 9 šurfai. Iš jų viename aptiktas kultūrinis sluoksnis ir archeologinis objektas – duobė. Kultūriniame sluoksnyje aptikta viena lipdytinės keramikos šukė. Ji su grūsto granito priemaišomis, plonasienė, atrodo, lygiu paviršiumi. Pagal šiuos požymius galima teigti, kad šurfas identifikuoja archeologinę vietovę. Konkretesniam vietovės datavimui duomenų trūksta – pagal molio masę keramika labiausiai panaši į naudotą bronzos amžiuje, tačiau tamsaus grunto kultūrinis sluoksnis lyg ir rodytų vėlyvesnius laikus, galbūt geležies amžių (?).

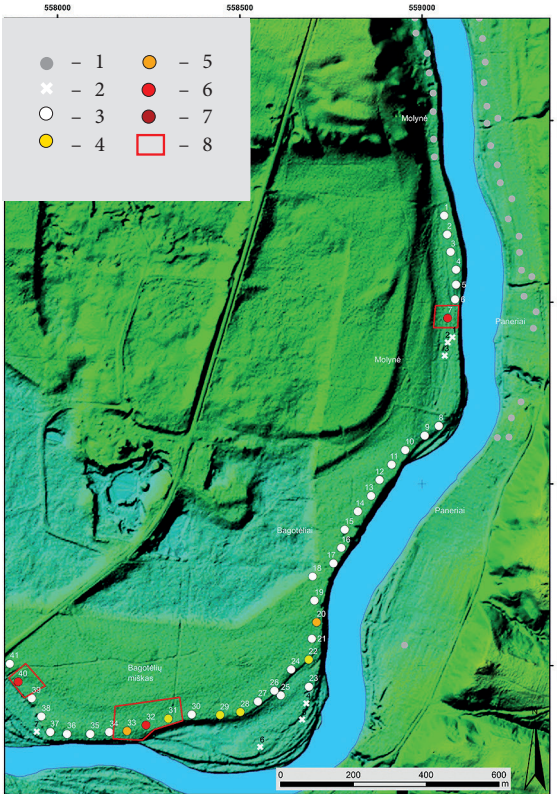
Bagotėlių regionas (Vilniaus r., Dūkštų sen.) ribojasi su prieš tai aprašytu Molynės regionu, išskirtas nuo jo, kadangi išsidėstęs aukštesnėse (II ir III) Neries terasose. Šis regionas užima didžiąją dalį čia esančios vienos iš didžiųjų Neries kilpų. Didžioji regiono dalis sunaikinta šioje vietoje eksploatuojamo Verkšionių žvyro karjero, išlikusios tik prie pat Neries esančios terasų dalys, kuriose ir vykdyti žvalgomieji tyrimai (3 pav.). Regionas apima apie 3,5 km Neries pakrantės atkarpą, terasų plotis iki suardymo siekė nuo 200 iki 400 m. Archeologinių objektų Bagotėlių regione iki šiol nebuvo žinoma.

2014 m. čia ištirti 64 šurfai 3,5 km ilgio atkarpoje. Archeologinių požymių užfiksuota 12-oje iš jų, tačiau 6 šurfuose šie požymiai priskirtini tik prie abejotinų. Aiškesni požymiai, identifikuojantys archeologines vietoves, buvo aptikti 3 vietose. Pirmoje jų aptikta į įžemį įgilinta duobė su viena smulkia lipdytės keramikos šuke. Kitoje vietoje viename šurfe aptiktos dvi titnago skeltės, datuotinos vėlyvuoju mezolitu – neolito pradžia. Trečioje vietoje aptiktas rudos spalvos apie 20 cm storio kultūrinis sluoksnis su 4 labai smulkiomis lipdytinės keramikos su mineralinėmis priemaišomis šukėmis.

Taigi Bagotėlių regione užfiksuotos 3 naujos archeologinės vietovės bei dar keliose vietose aptikta abejotinų požymių – duobių, panašių į archeologines, bet be radinių, neaiškios kilmės titnago nuoskalų (3 pav.). Identifikuotos archeologinės vietovės nedidelės, fiksuotos tik pagal kelis ar vieną šurfą. Viena vietovė pagal titnago radinius datuotina vėlyvuoju mezolitu – neolito pradžia. Kitose dviejose aptikta lipdytė keramika dėl smulkumo patikimiau nedatuojama, tačiau sprendžiant pagal kontekstą – lokalų paplitimą, kultūrinio sluoksnio intensyvumą, jos turėtų būti ankstyvos, greičiausiai datuojamos bronzos amžiumi.

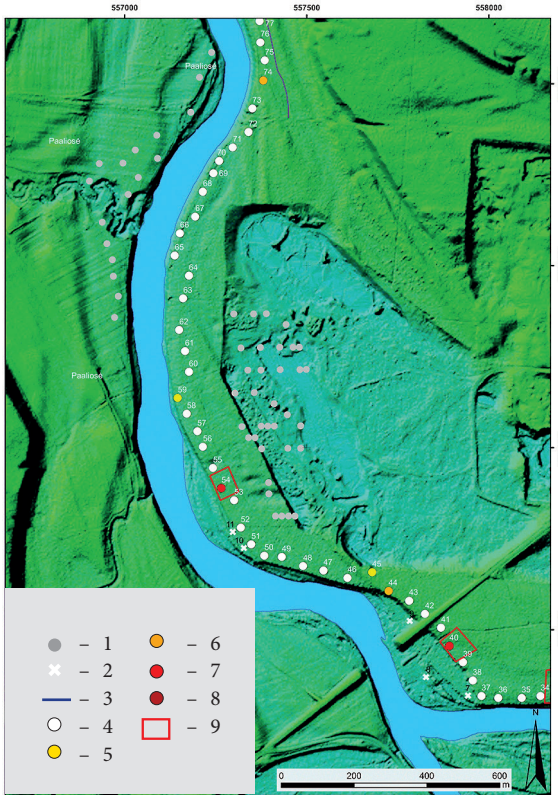
Bielazariškių regionas (Vilniaus r., Dūkštų sen.) yra į ŠV nuo Bagotėlių regiono, su juo ribojasi. Jis tęsiasi P–Š kryptimi beveik 3,5 km, visą jį sudaro 60–150 m pločio I–II viršsalpinės terasos. Pačiame regione į kultūros paveldo sąrašą įtrauktų vertybių nėra, tačiau visai šalia jo Š dalies yra Bielazariškių piliakalnis. Žvalgomieji tyrimai šiame regione vykdyti 2009 m., kai buvo identifikuotos 3 su geležies amžiaus gyvenvietėmis sietinos archeologinės vietovės (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 80).

2014 m. žvalgomieji tyrimai atlikti regiono P dalyje, kuri nebuvo tyrinėta 2009 m., ir apie 600 m ilgio atkarpoje, kurioje jau buvo tirta (4 pav.). Pastarojoje atkarpoje tirta, siekiant patikrinti, ar dar kartą tiriant bus analogiški rezultatai, o šurfai buvo kasami šiek tiek toliau nuo upės, nei tai daryta 2009 m. 2014 m. ištirti 32 šurfai, iš kurių 11 aptikta archeologinių požymių. Aiškesni jie buvo dviejose vietose. Pirmojoje viename šurfe buvo aptikti 3 titnago radiniai. Visi jie pasidengę melsvai pilka patina, skaldyti minkšto mušimo technika, turėtų pri-

2 pav. Tyrimai Molynės ir Bagotėlių regionuose: 1 – ankstesniais metais tirti šurfai; 2 – kasiniai; 3 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 4 – abejotini archeologiniai požymiai; 5 – pavieniai radiniai; 6 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 7 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 8 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

Fig. 2. The investigations in the Molynė and Bagotėliai regions: 1 – test pits excavated in previous years; 2 – shovel testing, 3 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 4 – doubtful archaeological signs; 5 – isolated finds, 6 – sparse signs of habitation; 7 – intense signs of habitation); 8 – new identified archaeological localities.

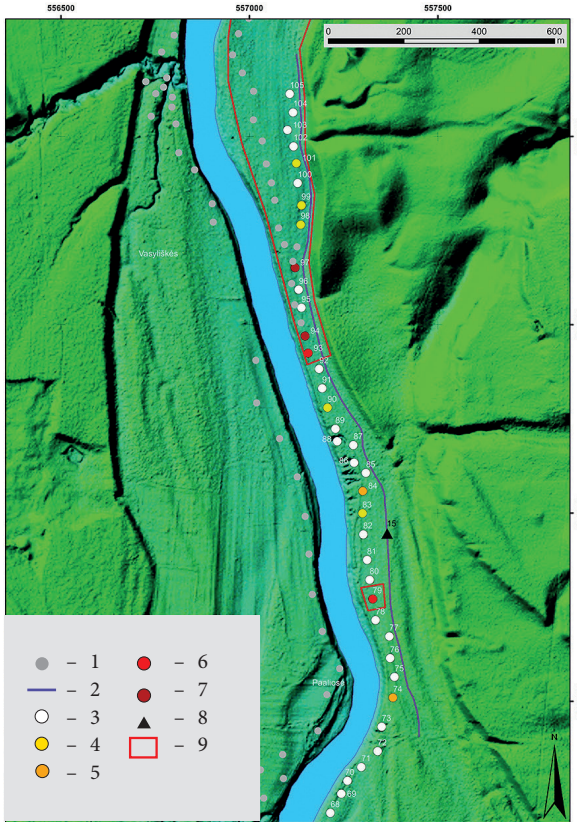
3 pav. Tyrimai Bagotėlių regione: 1 – ankstesniais metais tirti šurfai; 2 – kasiniai; 3 – paviršiaus žvalgymai; 4 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 5 – abejotini archeologiniai požymiai; 6 – pavieniai radiniai; 7 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 8 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 9 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

Fig. 3. The investigations in the Bagotėliai region: 1 – test pits excavated in previous years; 2 – shovel testing; 3 – fieldwalking; 4 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 5 – doubtful archaeological signs; 6 – isolated finds; 7 – sparse signs of habitation; 8 – intense signs of habitation; 9 – new identified archaeological localities.

klausyti vienam kompleksui. Šioje vietoje galima išskirti naują archeologinę vietovę, preliminariai datuojamą finaliniu paleolitu – mezolitu. Į Š kastuose šurfuose, ties 2009 m. identifikuota spėjama geležies amžiaus gyvenviete, archeologinių požymių aptikta ir platesnėje teritorijoje. Čia rastas kultūrinis sluoksnis, lipdytos keramikos su mineralinėmis priemaišomis šukių, kelios apžiestos keramikos šukės, viena jų ornamentuota horizontaliomis linijomis. 2014 m. tyrimai leidžia praplėsti anksčiau užfiksuotos archeologinės vietovės ribas, galbūt netgi sujungti dvi tuomet išskirtas vietoves į vieną, greičiausiai sietiną su geležies amžiaus gyvenviete ir galbūt atskira XIII–XIV a. sodybviete.

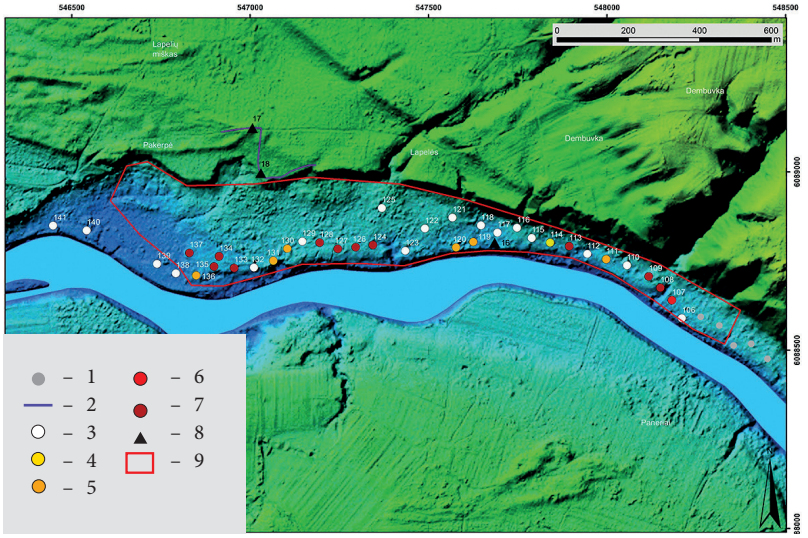
Dembuvkos regionas (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra dešiniajame Neries krante, apie 15 km į ŠR nuo Bielazariškių regiono. Tai 2,7 m ilgio I–II (?) Neries terasa, besitęsianti PR–ŠV ir R–V kryptimis. Terasos R dalis siaura, maždaug 100 m pločio, o V dalis išplatėja iki 300 m (5 pav.). Archeologinių objektų šiame regione iki šiol nebuvo žinoma.

Tyrimai regione vykdyti 2013 m., kai tik pradėta žvalgyti šią vietą, terasos PR dalyje iškasant 9 šurfus. Aiškesnių archeologinių požymių juose neužfiksuota (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 116–117). 2014 m. tyrimai pratęsti, ištiriant ir visą likusią regiono dalį. Buvo ištirti 36 šurfai, iš kurių 19-oje užfiksuota archeologinių požymių. Daugelyje šurfų tie požymiai buvo aiškūs – kultūrinis sluoksnis aptiktas net 12 šurfų. Daugelyje jų aptikta ir nemažai radinių – nuo kelių iki keliasdešimties keramikos šukių, geležies šlako, molio tinko, pavienių titnaginių radinių. Iš esmės visi aptikti radiniai sietini su geležies amžiumi. Daugiausiai aptikta vidurinįjį ir vėlyvąjį geležies amžius reprezentuojančios vėlyvosios grublėtosios ir lipdytos lygiu paviršiumi keramikos. Taigi, neabejotinai

4 pav. Tyrimai Bielazariškių regione: 1 – ankstesniais metais tirti šurfai; 2 – paviršiaus žvalgymai; 3 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 4 – abejotini archeologiniai požymiai; 5 – pavieniai radiniai; 6 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 7 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 8 – paviršiaus radiniai; 9 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

Fig. 4. The investigations in the Bielazariškės region: 1 – test pits excavated in previous years; 2 – fieldwalking; 3 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 4 – doubtful archaeological signs; 5 – isolated finds; 6 – sparse signs of habitation; 7 – intense signs of habitation; 8 – surface finds; 9 – new identified archaeological localities.

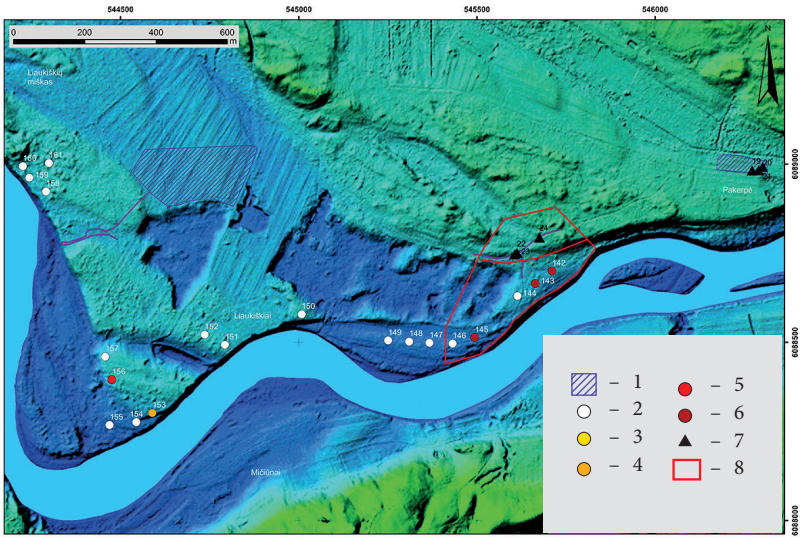
5 pav. Tyrimai Dembuvkos regione: 1 – ankstesniais metais tirti šurfai; 2 – paviršiaus žvalgymai; 3 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 4 – abejotini archeologiniai požymiai; 5 – pavieniai radiniai; 6 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 7 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 8 – paviršiaus radiniai; 9 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

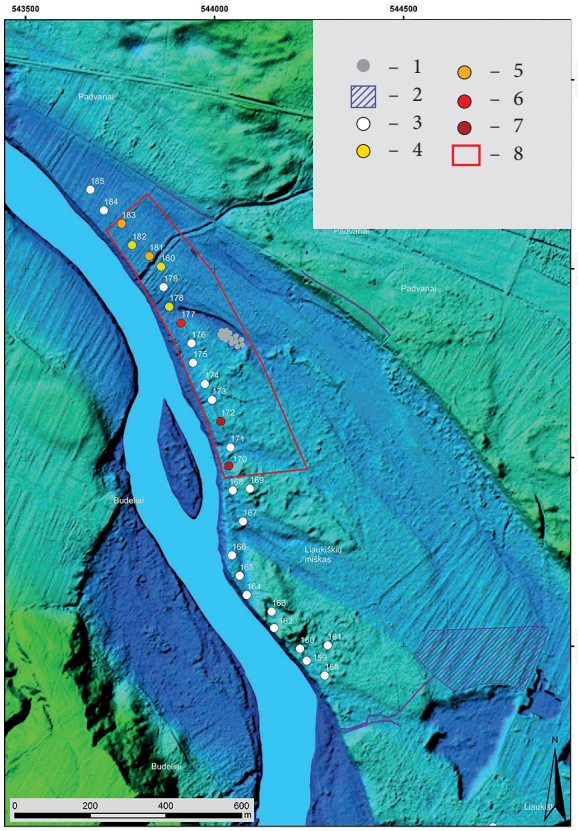
Fig. 5. The investigations in the Dembuvka region: 1 – test pits excavated in previous years; 2 – fieldwalking; 3 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 4 – doubtful archaeological signs; 5 – isolated finds; 6 – sparse signs of habitation; 7 – intense signs of habitation; 8 – surface finds; 9 – new identified archaeological localities.

galima teigti, kad šiame regione aptikta didelio ploto geležies amžiaus gyvenvietė. Kaip vieną archeologinę vietovę reikėtų apibrėžti visą šią terasą, galbūt išskyrus tik jos V dalyje esančią salpą (5 pav.). Aptikta gyvenvietė yra įdomi tuo aspektu, kad beveik visa jos teritorija yra gana drėgnoje vietoje, todėl galima spėti, kad joje tam tikrose vietose gali būti bent dalinai išlikusios ir organinės medžiagos.

Liaukiškių (Širvintų r., Čiobiškio sen.) regionas yra apie 700 m į V nuo Dembuvkos regiono. Kaip ir tolesnis Liaukikių–Padvarių regionas jie abu yra Budelių kraštovaizdžio valstybinio draustinio teritorijoje. Neries slėnis ties šiuo regionu labai išplatėja, vien tik žemutinės jo terasos yra iki 700 m pločio. Neris ties šiuo regionu keičia kryptį iš R–V į P–Š, todėl žemutinės terasos šioje vietoje yra tarsi trikampio formos (6 pav.). Šio trikampio P dalis priskirta Liaukiškių, o V – Liaukikių–Padvarių regionui, nes pagal atskiras terasas sudėtinga šį regioną suskirstyti – jų išsidėstymas gana komplikuotas. Regione yra įvairių terasų – nuo salpos iki I–III viršsalpinių, tarp kurių dar yra įsiterpusi Neries senvagė, be to, yra ir supustytų kopų. Didelė Liaukiškių regiono dalis yra suardyta šiuo metu eksploatuojamo žvyro karjero. Regione saugomų archeologinių kultūros vertybių nėra, archeologiniai tyrimai praeityje nevykdyti.

2014 m. Liaukiškių regione buvo ištirta 16 šurfų (142–157) ir atlikti nedidelės apimties

544500
545000
545500
546000
0
200
400
600
m
Laukiškių miškas
Laukiškiai
Pakerpė
Miežonys
Miežonys
Miežonys

7 pav. Tyrimai Liaukiškių–Padvarių regione: 1 – ankstesniais metais tirti šurfai; 2 – paviršiaus žvalgymai; 3 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 4 – abejotini archeologiniai požymiai; 5 – pavieniai radiniai; 6 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 7 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 8 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

Fig. 7. The investigations in the Liaukiškiai–Padvariai region: 1 – test pits excavated in previous years; 2 – fieldwalking; 3 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 4 – doubtful archaeo-logical signs; 5 – isolated finds; 6 – sparse signs of habitation; 7 – intense signs of habitation; 8 – new identified archaeological localities.

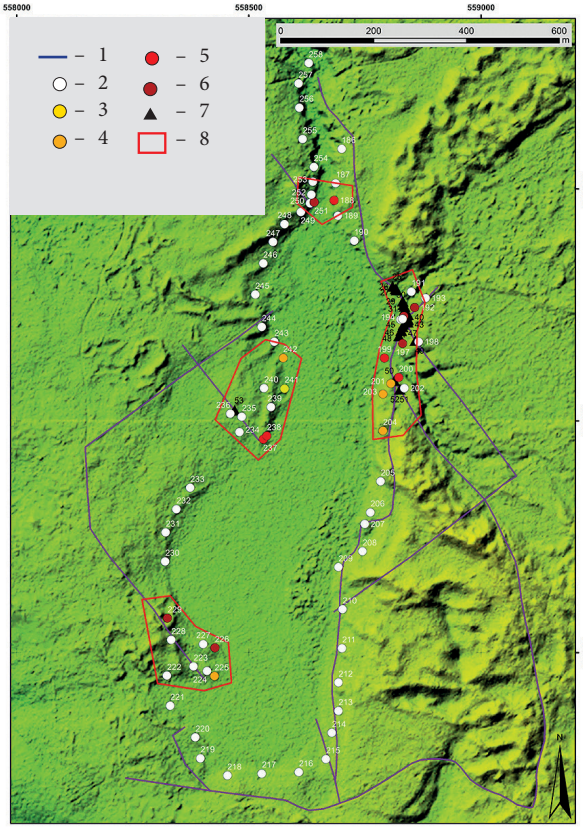
ginių požymių. Aiškiausi, neabejotini požymiai aptikti 3 šurfuose, kur rasta ankstyvos apžiestos keramikos, ornamentuotos horizontaliomis linijomis ir datuojamos XII–XIII a., geležies šlako bei molio tinko. Kituose šurfuose taip pat aptikta apžiestos keramikos šukių, bet jos nėra tokios išraiškingos, kad galima būtų patikimai jas atskirti nuo vėlyvos kaimo keramikos, kurios taip pat buvo rasta tuose pačiuose šurfuose. Visgi galima teigti, kad ir minėtų trijų šurfų pakanka tam, kad šioje vietoje galima būtų identifikuoti archeologinę vietovę, datuojamą vėlyvuoju geležies amžiumi – ankstyvaisiais viduramžiais (7 pav.).

2014 m. pradėtos žvalgyti ir teritorijos už Neries slėnio ribų. Pirmiausia dėmesys atkreiptas į Neries ir Musės tarpupyje buvusių senųjų ežerų pakrantes (1 pav.). Šiame apie 10x4 km dydžio regione šiuo metu yra vienas didesnis (Spėros – 83 ha), 3 mažesni (Aliejūnų – 16 ha, Kernavės (Pragarinės) – 18 ha) ir Paežerėlio (Zaltarūnų) – 2 ha) ežerai. Tačiau analizuojant LiDAR duomenis, paaiškėjo, kad kadaise šie ežerai buvo didesni ir šiame regione jų buvo kur kas daugiau. Visi ežerai tarpusavyje jungėsi protakomis ir upeliais, jie sudarė vieną sistemą. Šiuo metu visi, išskyrus minėtus 4, jau visiškai užakę.

Tyrimai pradėti nuo **Draučių–Pakalnių** regiono (Širvintų r., Jauniūnų sen.). Tai atskiras šio ežeryno R dalyje buvęs 30–32 ha dydžio (1,2x0,35 km) ežeras, ištįsęs P–Š kryptimi (8 pav.). Ežero krantai vietomis statesni, kitur plokštesni, tačiau iš esmės yra aiškiai išreikšti ir buvusi jo forma bei dydis didesnių abejonių nekelia. Beveik visi krantai, kaip ir platesnių buvusio ežero apylinkių reljefas yra suformuoti eolinių procesų, čia susiformavusios didžiulės parabolinės kopos. Į buvusį ežerą, kurio vietoje šiuo metu yra aklinai užakusi pelkė, įteka nedi-

delis bevardis upelis R krante, ir išteka gerokai vandeningesnis Š pusėje. Ištekėjęs upelis jau turi pavadinimą – Juodė. Jis, kirtęs dar keletą buvusių ežerų, įteka į Spėros ežerą. Nei saugomų, nei nesaugomų archeologinių objektų šiame regione ir jo aplinkoje iki šiol nebuvo žinoma. Nevykdyti čia ir jokie archeologiniai tyrimai.

2014 m. žvalgomųjų tyrimų metu čia buvo ištirti 73 šurfai, taip pat, kur įmanoma – kvartalinėse linijose ir miško keliukų vietose atlikti paviršiaus žvalgymai. Archeologinių požymių buvo aptikta 17 šurfų, taip pat surinkti 29 paviršiaus radiniai. Visi šurfai su archeologiniais požymiais gana aiškiai koncentravosi 4 atskirose vietose (8 pav.). Pirmoji jų yra ežero ŠR krante, ties įtekančio upelio žiotimis. Čia archeologinių požymių aptikta 8 šurfuose, taip pat rasti beveik visi (28) paviršiaus radiniai. Minėtuose šurfuose aptiktas vizualiai nuo įžemio neišsiskiriantis kultūrinis sluoksnis su titnago radiniais. 6 šurfuose taip pat fiksuoti archeologiniai objektai – duobės su degėsingo smėlio užpildu. Beveik visi čia aptikti radiniai titnaginiai, be jų, tik viename šurfe buvo rasta viena labai smulki lipdytinės keramikos su organinėmis priemaišomis šukelė ir keletas degintinių kauliukų. Keli titnago radiniai buvo išskirti kaip ypatieji: skaldytinis, skeltės, gremžtukai, rėžtukas, yla. Titnago inventorių sudaro mažiausiai du atskiri kompleksai. Vienas jų atstovauja skeltinei, kitas – dvipolinei skaldymo technikai. Skeltinės technikos kompleksas ankstyvesnis, nemaža dalis jam priskirtinų titnagų patinuoti. Kai kurie jų gali būti datuojami mezolitu, o viena skeltė nuo dvigalio skaldytinio rodo, kad kažkokia veikla šioje vietoje greičiausiai vykdyta ir finaliniame paleolite. Dvipolinio skaldymo technika (skeliant kietu mušimu ant kieto pagrindo padėtą titnago gabalą) apdirbti titnagai vėly-

8 pav. Tyrimai Draučių–Pakalnių regione: 1 – paviršiaus žvalgymai; 2 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 3 – abejotini archeologiniai požymiai; 4 – pavieniai radiniai; 5 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 6 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 7 – paviršiaus radiniai; 8 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

Fig. 8. Liaukiškiai Draučiai–Pakalniai region: 1 – fieldwalking; 2 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 3 – doubtful archaeological signs; 4 – isolated finds; 5 – sparse signs of habitation; 6 – intense signs of habitation; 7 – surface finds; 8 – new identified archaeological localities.

9 pav. Radiniai iš Draučių–Pakalnių regiono radimvietės buvusio ežero PV krante. R. Vengalio nuotr.

Fig. 9. Finds from find spots on the SW shore of a former lake in the Draučiai–Pakalniai region.

vesni ir greičiausiai sietini su vienintele aptikta keramikos šukele. Tokiu atveju jie turėtų būti datuojami viduriniuoju neolitu.

Antroji vieta, kur užfiksuota archeologinių požymių, yra buvusio ežero PV krante esantis nedidelis, 250 m ilgio ir 200 m pločio pusiasaliukas, kuriame radinių aptikta 3 šurfuose. Juose rastas vizualiai nuo įžemio neišsiskiriantis kultūrinis sluoksnis, kuriame surinkta po keliasdešimt titnago ir keramikos radinių (9 pav.). Kitaip, nei R krante, čia visas titnagas buvo apdirbtas tik dvipolinio skaldymo technika. Aptikta keramika visa lipdyta, su organinėmis ir trupučiu mineralinių priemaišų, su tam tikru į šukas panašiu įrankiu ryškiai brūkšniuotu išoriniu ir vidiniu puodo paviršiais. Keramika su titnago radiniais greičiausiai sudaro vieną kompleksą, datuojamą viduriniuoju neolitu.

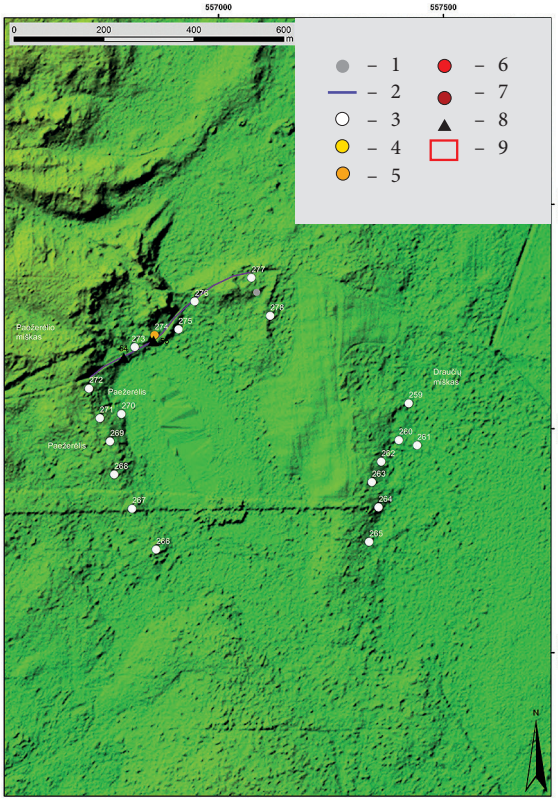
Trečioji archeologinė vietovė identifikuota ežero ŠV krante. Čia archeologinių požymių

užfiksuota 4 šurfuose, taip pat aptiktas vienas radinys paviršiuje, ties miško kvartaline linija. Radiniai analogiški PV krante aptiktai archeologinei vietovei. Tai lipdyta keramika brūkšniuotu paviršiumi su organinėmis ir mineralinėmis priemaišomis bei dvipolinio skaldymo technika apdirbtas titnago inventorius.

Ketvirtoji vietovė identifikuota ežero Š gale, ties Juodės upelio ištakomis. Viename iš upelio V krante iškastų šurfų aptikta apie 20 dvipoline skaldymo technika skaldytų titnago radinių. Įdomu, kad visai netoli, vos per kelis–keliolika metrų nuo šio šurfo iškasus dar 2 šurfus, juose nebuvo aptikta nė vieno radinio. Todėl galima spėti, kad ši radimvietė tikriausiai buvo labai lokali. Kitame upelio krante kastame šurfe buvo aptiktas archeologinis objektas be radinių. Nors neaišku, ar kontekstiškai šis objektas susijęs su prieš tai minėto šurfo radiniais, visgi, kadangi jie yra labai netoli vienas nuo kito, preliminariai traktuojami kaip viena archeologinė vietovė.

Taigi, iš viso Draučių–Pakalnių regione identifikuotos 4 iki tol nežinomos archeologinės vietovės, datuojamos finaliniu paleolitu–mezolitu ir viduriniuoju neolitu (8 pav.). Šios vietovės svarbios tuo, kad iki šiol Kernavės apylinkėse už Neries slėnio ribų archeologinių objektų iš viso nežinota, apskritai nebuvo aišku, ar šios teritorijos buvo apgyvendintos priešistorėje.

Paežerėlio regionas (Širvintų r., Kernavės sen.) yra centrinėje – V to paties buvusio ežeryno dalyse, 1,2 km atstumu į V–ŠV nuo Draučių–Pakalnių regiono. Šiuo metu čia yra išlikęs, bet jau baigia užakti nedidelis (apie 2 ha dydžio) Paežerėlio ežeras, ankstesniuose žemėlapiuose vadintas Zaltarūnu. Analizuojant LiDAR duomenis, aiškėja, kad anksčiau šis ežeras buvo didesnis, siekė apie 20 ha (10 pav.). Siauras sausumos plotas šį ežerą skyrė nuo kito, dar

10 pav. Tyrimai Paežerėlio regione: 1 – ankstesniais metais tirti šurfai; 2 – paviršiaus žvalgymai; 3 – 2014 m. tirti šurfai, kuriuose archeologinių požymių nefiksuota; 4 – abejotini archeologiniai požymiai; 5 – pavieniai radiniai; 6 – neintensyvūs apgyvendinimo požymiai; 7 – intensyvūs apgyvendinimo požymiai; 8 – paviršiaus radiniai; 9 – identifikuotos naujos archeologinės vietovės. R. Vengalio brėž.

Fig. 10. The Paežerėlis region: 1 – test pits excavated in previous years; 2 – fieldwalking; 3 – test pits excavated in 2014 and no archaeological signs recorded; 4 – doubtful archaeological signs; 5 – isolated finds; 6 – sparse signs of habitation; 7 – intense signs of habitation; 8 – surface finds; 9 – new identified archaeological localities.

didesnio ežero, su kuriuo jis jungėsi P dalyje pratekančiu upeliu. Buvę Paežerėlio ežero kran-

tai kur kas lėkštesni nei prieš tai aptarto ežero, nėra čia ir didesnių vėjo supustytų kopų.

Jokių saugomų archeologinių vertybių regione ir jo aplinkoje nėra. 2008 (?) m. pilietis, šiame regione metalo detektoriumi ieškojęs su XX a. karais susijusių radinių, atsitiktinai aptiko dvi Romos imperijos monetas – sidabrinius Marko Aurelijaus denarus. Vienas jų su skylute, kaldintas 151–152 m., kitas – 173–174 m. Šiuos radinius radėjas patikėjo saugoti KKRD (jie šiuo metu eksponuojami muziejuje) ir nurodė tikslią radimo vietą. Šioje vietoje 2008 m. archeologinius tyrimus atliko G. Vėlius – buvo iškastas 16 m^2 dydžio plotas, tačiau jokių radinių neaptikta.

2014 m. šiame regione buvo ištirta 20 šurfų bei atlikti nedidelės apimties paviršiaus žvalgymai miško keliuko vietoje. Šurfai kasti Paežerėlio ežero buvusiuose V ir Š krantuose bei sausumos ruože R pusėje, tarp jo ir buvusio didesnio ežero. Šiame ruože šurfai kasti ne Paežerėlio, bet to kito ežero buvusiame V krante. Archeologinių požymių šiame regione aptikta tik viename šurfe ežero Š krante. Netoli šio šurfo aptikti ir du radiniai paviršiuje. Tiek šurfe, tiek paviršiuje aptikti radiniai – 2 stipriai perdegusios titnago nuoskalos (dėl perdegimo neidentifikuojamos skaldymo technikos) ir viena dvipolinio skaldymo technika atskelta titnago nuoskala. Jų radimo vietoje archeologinė vietovė neišskirta, tačiau labai didelė tikimybė, kad tai galima būtų padaryti atlikus čia papildomus žvalgymus.

Iš viso 2014 m. 8 skirtinguose regionuose buvo ištirti 278 šurfai (283 m^2) bei atlikti nedidelės apimties kitokio pobūdžio žvalgymų darbai (kasiniai, paviršiaus žvalgymai). Iš 278 šurfų jokių archeologinių požymių neužfiksuota 204 (73 %) šurfuose, abejotini požymiai – 16 (6 %), pavienių radinių aptikta 20 (7 %), o aiškesnių archeologinių požymių – 38 (14 %). Nors rezultatyvių šurfų yra mažiau nei ankstesniais metais, tačiau identifikuotų naujų archeologinių vietovių skaičius nesumažėjo. Jų iš viso užfiksuota 14 – 7 iš 8 regionų.

Identifikuotose naujose archeologinėse vietovėse fiksuoti kultūriniai sluoksniai ir radiniai iš labai įvairių laikotarpių – paleolito, mezolito, neolito, bronzos amžiaus, viduriniojo ir vėlyvojo geležies amžiaus bei ankstyvųjų viduramžių. Visas šias vietoves reikėtų sieti su gyvenamosios ar ūkinės paskirties objektais, su laidojimo paminklais susijusių požymių neužfiksuota.

The field evaluation in the vicinity of Kernavė

In 2014, the evaluation continued in the vicinity of Kernavė (Vilnius and Širvintos Districts). This year the investigation was conducted in the segment of the Neris valley between Karmazinai and Čiobiškis villages and on the shores of old overgrown lakes in the territory between the Neris and Lake Spėra (Širvintos District) (Fig. 1). The investigation was conducted in eight different regions (Figs. 2–8, 10) and its main goal was the collection of data for an analysis of the region's settlement system.

The strategy selected for the evaluation was analogous to that used in previous years. The main method was excavating rows of 1 x 1 m test pits roughly 50 m distant from one another. A total of 278 test pits (283 m^2) were excavated. Where possible, fieldwalking was also used but very few places in the surveyed locations were suitable for it, i.e. only several small ploughed areas as well as the forest roads and section lines in some places. Shovel testing was also used in some places.

In selecting investigation sites, an effort was made to primarily fill in the river valley gaps left by earlier investigations. The evaluation was made by excavating test pits 20–200 m from the current river channel on the lowest terraces (I–III) of the Neris. The same strategy was employed on the shores of former lakes by excavating test pits in a single row near the former shore, which was identified on the basis of the current relief. The investigation was conducted in eight different regions.

Out of the 278 test pits, no archaeological signs were recorded in 204 (73 %), doubtful signs in 16 (6 %), isolated finds in 20 (7 %), and clearer signs in 38 (14%). Although the number of test pits that yielded material is smaller than in previous years, the number of new identified archaeological localities is no less. A total of 14, in 7 of the 8 regions, were identified.

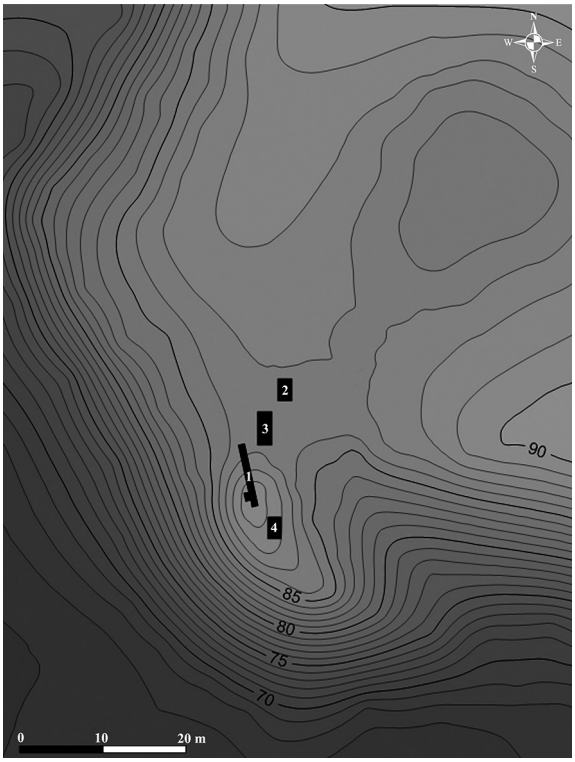
The cultural layers and finds recorded in the new identified archaeological localities belong to very diverse periods, i.e. the Palaeolithic, the Mesolithic, the Neolithic, the Bronze Age, the Middle and Late Iron Ages, and the Early Middle Ages (Fig. 9). All of these localities should be connected with habitation or economic features; no signs connected with burial sites were recorded.

Gintautas Vėlius

Kernavės (Kriveikiškio) piliakalnis

KKRD įgyvendina projektą „Viešosios turizmo infrastruktūros sukūrimas“, pagal kurį Kernavės (Kriveikiškio) piliakalnio (UK 17191) Š šlaite numatyta įrengti medinius laiptus, o piliakalnio Š papėdėje – pėsčiųjų takelį. Laiptų vietoje (piliakalnio šlaite) pagal projektą buvo numatoma nukasti paviršinį gruntą, kloti geotekstilę, supilti skaldos sluoksnį. Šios konstrukcijos plotis sieks 1,3 m. Todėl prieš pradedant žemės judinimo darbus, piliakalnio šlaite bei dalyje viršutinės aikštelės reikėjo atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus.

2012 m. Kernavės (Kriveikiškio) piliakalnyje bei jo Š papėdėje buvo atlikti geofizikiniai tyrimai. Magnetometru gautoje magnetogramoje piliakalnio aikštelėje bei papėdėje matomos neaiškios kilmės magnetinės anomalijos. Siekiant išsiaiškinti šių anomalijų kilmę, 2014 m. vykdant minėtų laiptų vietos detaliuosius tyrimus, ištirtas kiek didesnis perkasos 1 plotas,

1 pav. Situacijos planas. G. Vėliaus brėž.
Fig. 1. Situation plan.